

MIKLO[©]

Miljonprogrammets utflyttare som resurs för Sveriges landsbygder

Norra Botkyrka + Hedemora
– en lek med tanken

INNEHÅLL

- 3 Förord
*Av Gunnel Forsberg Professor i kulturgeografi
Stockholms universitet*
- 4 En flytt ut blir en flytt in någon annanstans ...
- 4 Norra Botkyrka + Hedemora = en bra match
Sammanfattning
- 5 Ett steg i att konkretisera
Bakgrund
- 5 Att hitta den bäst lämpade kommunen
Metod
- 6 Resurserna är många och likaså utflyttarna
Norra Botkyrka och dess utflyttare
- 8 Lugnet lockar
Miljonprogrambons prioriteringar i livet
- 9 Hedemora och dess behov av inflyttning
Kommunens demografiska utveckling
- 12 Norra Botkyrkas utflyttare matchar
Hedemoras behov
Jämförelse i siffror
- 12 Det finns liknande matchningsexempel
- 14 Kopplingar till aktuell forskning
- 14 Det finns många möjligheter till flöde
mellan kommunerna
Slutsatser och analys
- 17 Fördelar med att locka arbetskraft
från Norra Botkyrka
- 18 Förslag som skulle få fler från Norra
Botkyrka att välja Hedemora som hemkommun
- 19 Ytterligare djupdykningar som skulle behöva
göras i ett fortsatt arbete
- 19 Avslutande ord från MIKLO

Bilaga A: Undersökningen ”Jordbruksverket i Sveriges miljonprogram 2011”

Bilaga B: Intervjuer med utflyttare från Norra Botkyrka

Bilaga C: Vanligaste yrken för utflyttare från Norra Botkyrka 2010

Bilaga D: Rapport från Ragunda kommun angående deras matchningsprojekt

FÖRORD

*AV GUNNEL FORSBERG, PROFESSOR I KULTUR-
GEOGRAFI, STOCKHOLMS UNIVERSITET*

Vi har vant oss vid att sätta likhetstecken mellan invandring och miljonprogramsförorter. Såväl forskning som politik har fokuserat på de integrationsfrågor som präglat många av dessa platser. Sysselsättningsmöjligheterna har stått i centrum, men den geografiska segregationen har också varit föremål för diskussion och analys.

Samtidigt pågår en annan diskussion som har att göra med den ökande regionala obalansen i landet. Många orter minskar kraftigt sin befolkning, både på grund av utflyttning och på grund av hög medelålder. Många av dessa ser framför sig ett scenario med många vårdbehövande äldre och allt färre yrkesverksamma. Också detta problem är föremål för diskussion och analys.

MIKLO har i föreliggande rapport på ett intressant sätt kopplat samman dessa två framtidsproblem genom att föreslå ett genialt och enkelt sätt att lösa båda – i samma anda som i Beppe Wolgers antirasistiska svenska text i Svartvit calypso (vackert tolkad av Monica Zetterlund). Här föreslås att man helt enkelt kopplar samman de arbetssökande miljonprogramsinvånarna med de personalsökande orterna utanför det tre storstadsområdena. För att konkretisera väljer de en mindre ort med framtida arbetskraftsbrist – Hedemora – och ett miljonprogramsområde med hög andel arbetssökande – Norra Botkyrka.

Det visar sig, kanske något förvånande, att dessa två verkar passa alldeles utmärkt för varandra och att det dessutom verkar vara så att Botkyrkas invånare inte skulle ha någonting alls emot att flytta bortom storstaden om de visste att det fanns arbetstillfällen. Här finns uppenbarligen en matchningspotential att spinna vidare på.

MIKLO har lyckats övertyga mig, och jag hoppas de kan övertyga fler, om att sådana här räkneövningar kan vara en utmärkt utgångspunkt för att börja tänka i nya banor för såväl ansvariga i mindre orter som i storstädernas förortskommuner. Och egentligen är detta inte så utopiskt. Under den senaste tio åren har antalet personer med invandrarbakgrund ökat på ett påtagligt sätt i många kommuner ute i landet. En utveckling som ännu inte i så stor utsträckning blivit föremål för diskussion och analys, men som aktuell forskning i allt större utsträckning börjar uppmärksamma. Denna nya transnationella migrationsforskning innebär en ny syn på integrationsfrågor, vilket ger förnyat inspel till diskussionen om sysselsättning och livskvalitet för Sveriges nya medborgare och till den diskussionen kan denna rapport vara ett intressant bidrag.

EN FLYTT UT BLIR EN FLYTT IN NÅGON ANNANSTANS ...

... så varför inte från miljonprogram till landsbygd? Som en fört med tanken hur man med enkla medel kan inleda en sådan process mellan storstad och landsbygd har MIKLO gjort denna kartläggning. Vi sätter ljus på möjligheterna till en match mellan Norra Botkyrkas utflyttare och det behov av inflyttning som Hedemora kommun har.

NORRA BOTKYRKA + HEDEMORA = EN BRA MATCH *SAMMANFATTNING*

Hedemora kommun kommer inom en tioårsperiod att byta ut en tredjedel av alla kommunalt anställda – totalt cirka 500 personer. Inom vissa områden är behovet akut – vård och omsorg behöver till exempel göra 100 nyanställningar inom en femårsperiod.

Nästan hela kompetensbehovet kan i teorin fyllas ut av de som flyttar från Norra Botkyrka under ett år – nästan 4 000 personer som till stor del har sin professionella hemmahörighet inom vården. Idag flyttar 11 procent av dessa någonstans utanför Stockholms län, det vill säga drygt 400 personer. Den siffran skulle vara intressant att höja och framförallt i den här tankeleken om att en andel skulle välja Hedemora. I praktiken behövs en tydlig marknadsföringsinsats från Hedemora kommun riktad till Norra Botkyrka. Då kan det finnas en möjlighet att från detta geografiskt avgränsade och därmed lättarbetade område starta en ström som tillfredsställer en stor del av det kommande arbetskraftsbehovet.

I detta sammanhang bör det också nämnas att rikssnittet för de öppet arbetslösa i Sverige är 4,5 procent (november 2011). Motsvarande siffror för Botkyrka är 7,1 och för Hedemora 3,6 procent. Det finns därför skäl för att prata om ett ”överskott” som skulle kunna fylla ett ”underskott”, även om en matchning inte bara behöver innebära en matchning gentemot arbetssökande personer.

Miljonprogramsborna, inte minst de i etableringsfasen i livet, uttrycker en önskan om att bo på en plats där de känner trygghet och närhet till naturen (bilaga A). Hedemora har detta och även närhet till andra städer. Dessutom är det en kommun som aktivt arbetar för att öka mångfalden och har en strategi för detta. Kan de kommunicera detta till gruppen som flyttar ut eller överväger att flytta ut från Norra Botkyrka, skapar kommunen möjligheten att dessa väljer att flytta till Hedemora.

Andelen personer med utländsk bakgrund i Botkyrka är 53,2 procent. Så förutom att tillfredsställa arbetsmarknadens och näringslivets behov, skulle en inflyttning från Norra Botkyrka till Hedemora innebära fler invånare med interkulturell profil och erfarenhet, vilket sannolikt skulle skapa bra förutsättningar för en framtida ökad inflyttning också från andra länder.

För Botkyrkas del ligger intresset av denna typ av matchning i att kunna gynna sina invånares livsutveckling. Kommunen är i viss mån en ”transferkommun” och den organiserar sig utifrån att en del av dem som flyttar in är i en rörlig fas i livet (som studenter, människor i begynnande karriär eller nyligen invandrade) där det inte alltid är givet att alla hittar sina möjligheter inom Botkyrka kommun. Att hjälpa personer att ”hitta rätt” rimmor med intresset för staten i stort, där det optimala är att skapa sysselsättning för alla som kan och vill arbeta.

ETT STEG I ATT KONKRETISERA

BAKGRUND

Omsättningen på invånare i miljonprogramsområden är generellt högre än i landet i stort. Befolkningen minskar inte i dessa områden eftersom inflyttningen också är stor, både från andra delar av landet och från andra delar av världen. Nataliteten är också generellt något högre.

De som flyttar ut har många gånger en kompetens som överstiger deras nuvarande yrkesbefattning, men som inte tas tillvara i storstädernas hårda konkurrens och i många fall diskriminerande klimat. Mellan 2009 och 2011 har MIKLO analyserat möjligheterna för landsbygden att ta till vara på den kompetensen, som i nuläget framförallt rör sig inom sitt län. Vi har sett att det finns goda möjligheter till en förändring i flödet.

I undersökningar som vi har gjort (t.ex. bilaga A) visar det sig att en stor del av miljonprogramsborna kan tänka sig att bo på landsbygden. Det som stoppar dem är framförallt de svaga erfarenheterna av landsbygden och fördomarna om hur livet där skulle vara – framförallt ur ett ekonomiskt perspektiv. Få tror att de kan få ett arbete, göra karriär och ha en god ekonomi om de väljer att bosätta sig på landsbygden. Vår tes är att många tvärtom kan ha bättre möjligheter om de hittar till en kommun i behov av just deras kompetens. Och att det som hindrar detta flöde är tvådelat – att kommunerna inte vet var kompetensen finns och att kompetensen inte vet i vilka kommuner möjligheterna finns.

Därför har vi i denna kartläggning tittat på ett typiskt och lite större miljonprogramsområde, Norra Botkyrka, och sedan sökt en kommun med arbetskraftsbehov matchande utflyttarsegmentets kompetenser.

Om möjligheterna som vi lyfter fram realiserar av Hedemora och Botkyrka och om det blir framgångsrikt, kan det också reproduceras av andra kommuner och på så sätt påverka flyttströmmarna nationellt.

ATT HITTA DEN BÄST LÄMPADE KOMMUNEN

METOD

Arbetet har gjorts i flera steg. Vi började med att ta del av siffror från Botkyrkas norra kommundelar, som i folkmun kallas Norra Botkyrka – kommundelarna Hallunda-Norsborg, Alby och Fittja med en befolkning på totalt drygt 39 000 invånare. Vi gjorde en profil på dessa genom

information från SCB om de vanligaste yrkena de som flyttade ut 2010 hade. Vi har också gjort intervjuer med personer som har flyttat från Botkyrka år 2005 och framåt, där de formulerat anledningar till sin flytt. Dessa finns bifogade som bilaga B.

Som grundplåt för resonemangen har vi utgått ifrån de resultat som undersökningen Sveriges miljonprogram 2011 (MIKLO), genomförd vintern 2010, gav. Både de allmänna resultaten och resultaten på de frågor som beställdes specifika av Jordbruksverket. Rapporten finns bifogad som bilaga A.

Med facit i hand skickade vi ut en förfrågan till alla kommuner i Sverige som klassats som landsbygd eller gles landsbygd av Jordbruksverket. Förfrågan gick via mail ut till kommundirektörer och kommunstyrelsens ordförande i samtliga kommuner. Detta för att direkt göra en första kategorisering av de med en yttersta beslutsfattare med kunskap, intresse och engagemang i frågan – vi utgick ifrån att de av mottagarna som svarade hade något eller samtliga av dessa tre och därmed kunde skapa bäst förutsättningar för ett grundat och långsiktigt arbete. I förfrågan ville vi veta mer om kommunens behov och om intresse fanns för att arbeta utifrån vårt resonemang om att miljonprogrammets utflyttare kan bli resurser för landsbygden.

Ett femtontal kommuner av de dryga 150 som kontaktades visade intresse, och av dem valde vi fem stycken som vi ansåg hade förutsättningarna att matchas med utflyttarna i just Norra Botkyrka. Efter samtal med Jordbruksverket valdes Hedemora kommun, då de dels var i behov av arbetskraft motsvarande stora delar av Norra Botkyrka-utflyttarna, dels arbetar med en integrationspolicy som vittnar om att de redan har arbetat med frågorna. Research på Hedemora gjordes via Hedemoras hemsida och de data och de dokument som de tillhandahåller samt i kontakt med tjänstemän och politiker. Statistik över Botkyrka kommer dels ifrån SCB och från Botkyrka kommuns egna data dels via kontakt med tjänstemän och politiker.

RESURSERNA ÄR MÅNGA OCH LIKASÅ UTFLYTTARNA *NORRA BOTKYRKA OCH DESS UTFLYTTARE*

Utflyttare

Under 2010 flyttade ungefär 3678 personer ut från Norra Botkyrka. Det motsvarar cirka 9 procent av befolkningen. Det är vanligast att flytta till andra kommuner i Stockholms län. Personer i åldrarna 25-34, oavsett kön, är den kategori som flyttar mest. 11 procent av alla som flyttar från Norra Botkyrka flyttar till övriga delar av landet, det motsvarar drygt 400 personer per år.

Anledningarna till att flytta är förstås alltid olika. I fem intervjuer vi gjorde under studien, med lika många utflyttare, lyfte dessa avståndet till

innerstaden, att Botkyrka hade problem med integrationen, att området var chanserat, att de ville ha bättre skola och möjligheter för barnen att bo nära sina aktiviteter som anledning till flytt (se bilaga B). Eftersom de var få till antalet bör inte för stora slutsatser dras ur just dessa intervjuer, men de kan betraktas som personliga betraktelser om varför de valde att flytta från Botkyrka. I tidigare undersökningar vi gjort mot större underlag har även andra skäl angetts, inte minst att vilja bo i ett område med högre status i andras ögon. Detta ofta trots att de med utflyttarönskan själva trivs och tycker andras bild är felaktig.

Resurserna bland de utflyttande från Norra Botkyrka är många. Det finns en bred representation av yrken som kan komma till hands i Hedemora. Den största andelen av de som flyttar arbetar inom vården som vård- och omsorgspersonal. Många är också lokalvårdare, försäljare och kökspersonal på restauranger och storkök. Tillverkningsindustrin kan ha resurser i de cirka 120 utflyttare som är lager- och transportassistenter, datatekniker, byggnads- och anläggningsarbetare, ingenjörer, tekniker, civilingenjörer och maskinförare. Se bilaga C samt sammanställningen längre fram i den här rapporten, för antal verksamma inom olika yrken i utflyttargruppen.

Invånarnas karaktäristika

Invånarna i Norra Botkyrka är generellt något mer benägna att flytta än andra i kommunen. I medborgardialoger rörande vision och översiktsplan för Botkyrka, som genomförts av Medborgaranalysen, delägt av MIKLO, på uppdrag av kommunen, pekar invånare själva på andras bild av området som ”lågstatus”, vilket många upplever begränsar deras möjligheter i arbetslivet och även i det sociala livet. Upplevelsen av skolorna som bristfälliga, och bilden av att skolor är bättre på andra platser, är också ett skäl för att flytta, framförallt när de skaffar barn. Det bekräftas också av de intervjuer vi gjorde till denna rapport (bilaga B).

De arbetssökandes profil

Antalet inskrivna på arbetsförmedlingen i hela Botkyrka (cirka 80.000 invånare) är 6 115 personer den 1 augusti i år. Den största gruppen arbets-sökande är de med gymnasial utbildning. Därtill är grupperna arbetssökande som har nio års skolgång eller mindre tillsammans lika stor som gymnasiegruppen, på vardera ca 41 procent. Runt 18 procent av de arbetssökande har eftergymnasial utbildning, vilket är lägre än snittet för Stockholms län i stort.

Några yrkesområden som många söker jobb inom via Arbetsförmedlingen är städare/lokalvårdare, som en femtedel söker, därefter kommer affärsbiträde med ungefär lika stor andel sökande och restaurangbiträde på 13 procent.

Jobb som vårdbiträde söks av 365 personer från Botkyrka på Arbetsförmedlingen. Andra kanaler som vårdpersonal använder för att söka jobb

är framförallt nischade rekryteringstjänster som Medrek och Zemrete. Den sistnämnda har också spetskompetens inom vårdpersonal med interkulturell kompetens.

Ovanstående siffror avser hela Botkyrka kommun och inte endast Norra Botkyrka. Anledningen till detta är för att det endast finns en Arbetsförmedling i kommunen. Det kan därför förekomma lokala variationer som blir osynliggjorda.

Andelen förvärvsarbete i Norra Botkyrka är drygt 42 procent. Förutom att fler är arbetslösa och sjukskrivna spelar den stora andelen studenter i befolkningen in i den låga siffran. De vanligaste yrkena är liksom hos utflyttarna vård- och omsorgspersonal, städare, köks- och restaurangpersonal. Det finns även många som arbetar inom handel och som säljare.

Inkomstmässigt har Norra Botkyrka en rätt stor andel personer som saknar förvärvsinkomst, närmare 14 procent. Förklaringar till detta kan vara att de erhåller sjukersättning, stöd från a-kassa eller förtidspensionering. 27 procent tjänar mellan 1 – 120 000 kronor, som ligger under genomsnittet för en årsinkomst i Sverige. En tredjedel tjänar en ”vanlig” lön på mellan 120 000 – 240 000 kronor och en fjärdedel tjänar mer än en genomsnittlig lön. Det är ganska likt en svensk standardkommun och lite under Stockholmsgenomsnittet där fler är hög- eller medelinkomsttagare och färre saknar sysselsättning.

Om man tittar på medelinkomsten i svenska kommuner 2007 var den 210 000 kronor i Botkyrka, 201 000 i Hedemora, 221 000 i Falun, 246 000 i Huddinge, 195 000 i Landskrona och 257 000 i Stockholm, för att ta några exempel. I årliga undersökningar MIKLO gör bland miljöprogramsbör i hela Sverige (www.miklo.se/rapport-2011) uttrycker respondenterna återkommande att det är viktigt att tjäna bra med pengar och ha en ekonomisk stabilitet. Ungefär hälften i dessa undersökningar anger att de är helt trygga i sin ekonomiska situation och hälften önskar mer trygghet.

Utflyttare kontra nuvarande invånare

Eftersom det inte finns lika detaljerad statistik på utflyttarna som på invånarna går det inte att med säkerhet säga att utflyttarna har samma karakteristika. Det man kan se generellt i Sveriges flyttmönster är att den mesta av flytten sker före 40 års ålder. Efter fyrtiosträcket är flyttströmmarna så små att de knappt påverkar befolkningsutvecklingen, enligt SCB:s demografiska rapport från 2003. I åldrarna 25-45 år lever de flesta i familjesituation med en gemensam ekonomi.

LUGNET LOCKAR

MILJONPROGRAMBONS PRIORITERINGAR I LIVET

I den undersökning MIKLO genomförde för Jordbruksverket vintern 2010 (bilaga A) kunde vi dra ett par slutsatser om hur främst de unga miljöprogramsbörna ser på att leva på landet och vilka värden de associerar med

det. Sammantaget är intresset för att bo på landet stort: i ålderskategorin 25-45 år kan nästan 80 procent tänka sig att bo på landet (vilket var begreppet som användes i undersökningen för att bäst nå målgruppen). 34,7 procent kan tänka sig att bo på landet under en period av sitt liv och resten utan angiven tidsbegränsning. I ålderskategorin 18-24 år är proportionerna omvända, där kan 44,2 procent tänka sig att bo på landet en period i sitt liv och 34,7 procent kan tänka sig att bo där utan angiven begränsning.

Den största anledningen till att flytta till landet för gruppen 25-35 åringar är närheten till naturen, tätt följt av tron att det är en bra miljö för barnen att växa upp i.

På påståendet att ”barnen får en bättre uppväxt på landet” erhålls snittet 3,42 på en femgradig skala, vilket är det högsta snittet av samtliga alternativ. 25-35 åringarna är de som i störst utsträckning anger det som den viktigaste aspekten.

Annat man upplever som fördelar med att bo på landet är att det är lugnt och att man får tid över till annat, något som en femtedel anger. Även tanken på att det verkar idylliskt att bo där, det är det lugnet och känslan av gemenskap som lyfts fram.

Nackdelarna folk uppfattar är att det skulle vara svårt att etablera ett lönsamt företag på landsbygden. Av alla påståenden var det minst andel som trodde på den möjligheten.

Det kan vara naturligt att personer som invandrat till Sverige, och deras barn, saknar en koppling till den svenska landsbygden då betydligt färre har haft någon äldre släkting som bott på landet och den traditionella ”stugan på landet” där de spenderat sina barndomssomrar. Därför är kunskapen om andra delar av Sverige viktig och att de får möjlighet att besöka en landsbygdskommun som de ska överväga att flytta till.

HEDEMORA OCH DESS BEHOV AV INFLYTTNING

KOMMUNENS DEMOGRAFISKA UTVECKLING

Hedemora, liksom hela Dalarna, är bland de första att känna av generationsskiftet med många pensioneringar. Idag är 18,4 procent av invånarna mellan 65-84 år jämfört med rikssnittet som är 15,1 procent. Nästan en tredjedel av de sysselsatta kommer att gå i pension inom de närmsta tio till tjugo åren.

Hedemora kommun har haft en minskning av sin befolkning de senaste åren (en minskning som planat ut lite de senaste två åren) och i siffror blir det minus cirka 40 personer per år. Trenden med minskande befolkning ser ut att hålla i sig enligt kommunprognosen som Hedemora själva gjort över åren 2011-2019, där det även finns en uppåtgående pil med texten ”Framtida trend?” bredvid, som visar att kommunen i någon mån är hoppfull om att bryta den nuvarande trenden.

Kommunen poängterar på sin hemsida ”Att skapa god livskvalitet och god omsorg för medborgarna är Hedemoras strategiska och övergripande mål. Vi vill att människor ska trivas och vilja bosätta sig här.” Och i faktaguiden från 2009 står det att kommunens övergripande, strategiska mål är ”att genom att skapa möjligheter för en god livskvalité och visar god omsorg får människor att välja Hedemora kommun som bostadsort.” Kommunen arbetar aktivt för att få personer att vilja flytta dit och att de nuvarande invånarna ska trivas.

Behov av entreprenörer och arbetskraft

Hedemora är i ett första skede i behov av personal inom vård och omsorg och inom tillverknings- och processindustrin. Inom en tioårsperiod kommer en tredjedel av all kommunal personal inom Hedemora kommun att gå i pension, vilket motsvarar ungefär 500 personer. De yrkeskategorier som kommer behövas är till exempel vårdpersonal, socialsekreterare, lärare inom alla årskurser, handläggare med olika kompetens och chefer. Vården står för det största behovet – 100 personer kommer att behöva rekryteras redan de närmsta fem åren.

Hedemora behöver också nyetableringar av företag och personer som tar över befintliga företag. Idag finns det ungefär 1 000 företag i kommunen. Enligt kommunen är det svårt att svara på hur många av dessa företag som kommer behöva en efterträdare inom fem år, men att behovet kommer att stegra i någon mån är tydligt.

I Hedemora ser vi ett varierat näringsliv som rymmer både enmansföretag och stora industrier såsom Erasteel och Boliden. Intressant är att Boliden gör en investering på nära fyra miljarder i gruvan i tätorten Garpenberg.

Arbetet ska vara klart 2015 och kommer att kräva mycket arbetsför personal under perioden. Boliden räknar även med att det nya schaktet kommer att ge cirka 70 nya bestående arbetstillfällen.

Bostäder finns

Att göra plats för bortåt 100 nya inflyttare är fullt möjligt. Det finns gott om lediga hus. I skrivande stund är knappt 70 stycken bostäder till försäljning på Hemnet, där privata fastighetsbolag förmedlar sina objekt. Det finns också lediga hyreslägenheter hos fastighetsbolagen. Det kommunala bostadsföretaget Hedemorabostäder har för närvarande cirka 30 lägenheter lediga och därtill kommer alla privata hyresvärdar. Prisbilden är generellt lägre i Hedemora än i Mälardalsregionens kommuner.

Marknadsföringen av Hedemora

Hedemora har en marknadsföring som lockar med en kommun för familjen, en plats där alla känner alla och ser varandra. De påpekar att det finns en aktiv industri och att naturen hela tiden ligger nära, med allt vad den kan erbjuda i form av avslappning, aktiviteter och vackra landskap.

De vill få nya invånare till kommunen och marknadsföringen skulle kunna matcha informationsbehovet hos utflyttarna vi tittat på.

De integrationsvänliga krafterna är större än de främlingsfientliga

I Hedemora kommun har det de senaste åren funnits en ström av främlingsfientliga grupper och främlingsfientliga åsikter. I det senaste valet gjorde Sverigedemokraterna sitt bästa val någonsin och gick från ett mandat till tre. Främlingsfientliga åsikter gör sig påmind på olika sätt, bland annat uttrycker nästan hälften av högstadieläverna att rasism förekommer i form av ord och trakasserier.

Samtidigt finns många initiativ som visar på att Hedemora aktivt arbetar för att följa de demokratiska värdena. Under de senaste tjugo åren har det hållits flera antirasistiska demonstrationer i staden. Just nu pågår också flera initiativ från civilsamhällets och kommunens sida som handlar om integration och jämställdhet. Ett av projekten som kom igång i juni månad handlar om att arbetslösa i fas 3 får arbete genom att hjälpa invandrade invånare att få samhällskontakt. De får bland annat hjälp med att fylla i blanketter, får dataundervisning, lär sig cykla och får assistans med körkortsteori. Projektet är tänkt att pågå i två år och söker samarbetspartners.

”Jämt i Hedemora” är ett annat projekt initierat av kommunen som handlar om jämställdhet mellan könen. Här kommer ett visst mått av mångfaldsarbete med i bilden eftersom det ingår i jämställdhetsbegreppet. En integrationspolicy, som kom som ett medborgarförslag i oktober 2010, är under bearbetning och den innebär i korthet att kommunen ska arbeta för att personer som invandrat ska komma in i arbete fort.

NORRA BOTKYRKAS UTFLYTTARE MATCHAR HEDEMORAS BEHOV *JÄMFÖRELSE I SIFFROR*

Här bredvid redovisas Hedemoras kompetensbehov inom de kommande fem åren (första spalten). Uppskattning har gjorts av Hedemora kommuns näringslivsenhet. Antalet inom motsvarande yrkeskategorier som flyttade från Norra Botkyrka år 2010 redovisas i den andra spalten. Utifrån antagandet att utflyttarprofilen blir liknande de närmsta fem åren kan man kalkylera på möjligheterna att få en del av dessa att välja Hedemora.

DET FINNS LIKNANDE MATCHNINGSEXEMPEL

... och det kan ge oss värdefulla insikter att bära med oss framöver! Det är det så kallade Göteborgsprojektet, där Ragunda i Jämtland knöt ett samarbete med arbetsförmedlingen Svingeln tillhörande Kortedala och Bergsjön i Göteborg under år 2004. Bakgrunden till samarbetet var att många yrkesverksamma personer i kommunen hade gått eller skulle gå i pension och att det saknades kompetens inom framförallt i industrin. Samtidigt fanns oanvända resurser bland invandrade svenskar i andra delar av landet. Projektet ville matcha dessa behov. En kartläggning gjord av Arbetsförmedlingen och Kompetensrådet i Ragunda påvisade att det inom vissa områden fanns en brist på personal. Det handlade främst inom industriteknik. Göteborg slöt ett avtal med Ragunda som innebar att de köpte utbildning och 95 procent av deltagarna som genomgått utbildningen hade fått arbete efteråt (en av deltagarna läste omvårdnad).

Projektet, som fått pengar ifrån Näringsdepartementet, genomfördes i fyra omgångar med varierande intresse ifrån utflyttarna mellan år 2004 och 2006. Efter projektets avslut 2007 bodde 19 nyinflyttade personer i kommunen, varav nio barn. En viktig del i arbetet för Ragunda kommun var att skapa bra förutsättningar mellan de nyinflyttade och de redan boende i kommunen. Detta skedde genom informationsarrangemang och positiv mediebevakning.

Projektet har till sin hjälp haft kontaktpersoner både från Arbetsförmedlingen och kommunerna Göteborg och Ragunda, som regelbundet har haft kontakt. Koordinator för projektet var Anna-Märta Johansson på näringslivsenheten i Ragunda kommun. Hon berättar om sin syn på hur det gick:

Det har inte varit lyckat till 100 % skulle jag säga, men det beror inte på människorna eller företagen. Anledningen är att stål- och teknikbranschen som deltagarna utbildades i är väldigt omvärldsberoende och därmed inte är trygg. När stålpriserna höjs så blir företagen tvungna att avskeda personal och skiftningarna kan variera fort.

Hon tror att resultatet hade blivit annorlunda om deltagarna hade fått ett jobb med en gång när de kom till kommunen eller att företagen betalats för att ge nyinflyttarna internutbildningar. Hon säger också att de försökt rikta

<i>YRKESKATEGORI</i>	<i>HEDEMORA BEHOV TOM 2017</i>	<i>BOTKYRKA UTFLYTTARE 2010</i>
Vård och omsorg (kommunala tjänster, Landstinget saknar prognos) Sjuksköterskor Vård- och omsorgspersonal Hälso- och sjukvårds- specialister	Ca 100	162
Lärare Förskollärare och fritidspedagoger. Behandlings- assistenter, fritids- ledare m.fl.	Ca 90	22
Diverse handläggare och chefer inom kommunal org Bokförings- och redovisningsassistenter Redovisnings- ekonomer, administrativa assistenter m.fl. Övrig kontorspersonal Chefer för mindre företag och enheter	Ca 20	47
Tillverkningsindustrin Datatekniker och data- operatörer Byggnads- och anläggningsarbetare Byggnadshantverkare Lager- och transport- assistenter Ingenjörer och tekniker Civilingenjörer, arkitekter m.fl. Maskinförare	Oklart, ev 100	117

in sig mest på barnfamiljer som lockas av trygghet och att allting är nära hemmet och att de unga män som kommit till Ragunda vantrivts eftersom den livsstil de haft i storstaden inte kunnat tillgodoses där. Sammanfattat tror Anna-Märta att liknande projekt har potential om förutsättningarna är de rätta, det vill säga att det finns jobb och potential att matcha emot varandra.

Mer erfarenheter återfinns i Ragunda kommuns rapport från projektet och dess resultat ligger som bilaga D.

KOPPLINGAR TILL AKTUELL FORSKNING

Stockholms universitet bedriver ett forskningsprojekt kallat "Globala landsbygder" lett av professor Gunnel Forssberg på Kulturgeografiska institutionen. I projektet pekar man på frånvaron av tidigare forskning kopplad till resursflödet mellan storstäders interkulturella miljöer och landsbygden: "Detta (att andelen och antalet personer med utländsk bakgrund på landsbygden ökar) är ett fenomen som ökat markant under de senaste tio åren, vilket betyder att det inte har uppmärksammats tidigare i någon större utsträckning" skriver de i det första nyhetsbrevet från Globala Landsbygder, från november 2011.

De fortsätter beskrivningen av projektet Globala landsbygder: "Statistiken visar också att de flesta landsbygder inte kännetecknas av den mix av nationaliteter och mångkulturalism som vi kan se i storstadsregionerna. Vi tänker därför på landsbygdsområden som monokulturella svenska miljöer med få influenser utifrån, särskilt från utlandet. Denna bild är något som vi i vårt projekt vill utmana. I Sverige och andra industriländer har vi sedan 1970-talet sett att det har skett en utflyttning av människor från städer till landsbygden."

Forskningsprojektet syftar också till att kartlägga hur landsbygden kommer att influeras av migranter med bakgrund utanför Sverige och Europa. Det fokuserar bland annat på dessas nätverk, som de ser är av bredare internationell karaktär men också ofta sammanflätade med professionella affärsnätverk. Dessa i sin tur används ofta för att tillföra investeringskapital, enligt docent Ali Najib från Uppsala Universitet.

Den forskning som bedrivs inom ramen för "Globala landsbygder" kan med största sannolikhet bli väldigt värdefull för en fortsatt analys av Hedemoras behov av fokusinsatser i kommunen i fall av en satsning på en ökad inflyttning. Projektledaren Gunnel Forsberg följer också arbetet med denna kartläggning.

DET FINNS MÅNGA MÖJLIGHETER TILL FLÖDE MELLAN KOMMUNERNA

SLUTSATSER OCH ANALYS

Det finns en omedelbar match mellan Hedemoras behov av personal inom vård- och omsorg och Norra Botkyrkas utfyllare då det är den kompetens som största andelen av Botkyrkabona har, både de boende och de som

flyttar. Matchen är inte lika tydlig för tillverknings – och processindustrin, men slår man ihop de utflyttare som har yrken inom teknik, bygg och tillverkning och de som är ingenjörer och civilingenjörer blir det över ett hundratal som årligen skulle kunna antas hitta rätt tjänst i Hedemora.

Tillverkningsbranschen lämnar också ett visst spelutrymme för personer med olika bakgrunder att börja arbeta, eftersom den inte alla gånger kräver en specifik utbildning. Det innebär att vi kan närma oss flera olika yrkeskategorier på en och samma gång och det innebär ännu fler potentiella inflyttare.

Hedemora nämner också att kommunen står inför ett stort generationsskifte och behöver fler företagare som etablerar sig. Möjligheterna att ta över redan befintliga verksamheter finns också. Andelen egenföretagare bland Norra Botkyrkas utflyttare kan tillfredsställa en del av detta behov, men också de som idag inte har företag kan ses som potentiella entreprenörer. Miljonprogramsbor har i vissa fall också visat sig ligga högt i relation till omgivande områden när det kommer till ambitionen att starta eget företag. Grannområdet Vårby till exempel, tillhörande Huddinge kommun och också miljonprogram, har flest andel invånare i kommunen som säger att de planerar att starta företag inom två år enligt kommunens medborgarundersökning.

Hedemoras politiker och tjänstemän har visat ett intresse för att ta del av kartläggningens resultat och lyssna till idéer. Det syns också i kommunens kommunikation på hemsidan och i informationsmaterial, att de är intresserade av att få nya invånare till orten. Det faktum att de arbetar med en integrationspolicy vittnar om att de är medvetna om att en breddad skara invånare kräver vissa kompetensomställningar och attitydförändringar och att de vill gå igenom dessa. Kommunen har tagit ställning för att välja dessa och att skapa bra förutsättningar för att personer med utländsk bakgrund snabbt ska hamna i sysselsättning.

Hedemora har värden som miljonprogramsborna letar efter och där kan vi se en match som är omedelbar. Det faktum att Hedemora är medvetna om den potentialen och framhäver trygghet, familj och naturen, vittnar om att de redan arbetar för att hålla en god kvalité inom dessa områden. Arbetet med att erbjuda en bra levnadsstandard till sina invånare är redan förankrad, som strategiska och långsiktiga mål, och handlar inte om ett PR-knep inför ett utbyte.

Kommunen ligger också strategiskt bra till med närhet till andra städer. Det innebär att man också kan arbeta i en annan stad eller pendla till Stockholm eller Uppsala på två timmar. Närheten kan också locka många miljonprogramsbor. En av nackdelarna som många ser nu med att bo på landet är långa avstånd. Hedemora klarar sig relativt väl här.

Botkyrka kommun utvecklar, liksom andra kommuner där en stor del av befolkningen ”startar” genom att flytta in som unga, en idé om hur deras invånare får en så bra livsutveckling som möjligt utan att den nödvändigtvis konstant eller i framtiden måste vara baserad i kommunen. Det rimmar med Sveriges samhällsekonomiska intresse där sysselsättning alltid är

målet. När det i perioder finns en arbetsmöjlighet i en annan kommun än den en person utanför arbetsmarknaden bor i är det positivt att denne får information om detta och därmed ytterligare en möjlighet att finna sysselsättning. Att ha ett flöde som gynnar befolkningen på det viset ligger i båda kommunernas intresse och även i statens.

Vår tes är sammanfattningsvis att flera av de som idag är inskrivna på Arbetsförmedlingen i Botkyrka skulle kunna hitta sysselsättning i Hedemora de närmsta åren. Fler av de som idag flyttar ut från Norra Botkyrka, med mer information, skulle kunna ha Hedemora eller någon annan landsbygdskommun som ett alternativ att flytta till istället för Stockholms län, som är det vanligaste målet idag.

SWOT-analysen nedan illustrerar avslutningsvis vilka faktorer vi har att göra med om Hedemora skulle närma sig Norra Botkyrkas invånare, på egen hand eller i samarbete med Botkyrka kommun.

SWOT-ANALYSEN

Styrka

- » I och med denna studie är en hel del basresearch redan gjord
- » Det finns andra besläktade samarbeten att lära av, som Ragunda-projektet
- » En ny ”marknad” för Hedemora
- » Det finns en vilja ifrån Hedemora kommun
- » Att flytta till landsbygden ses som ett alternativ av många miljöprogramsbör
- » Matchningen med vårdsektorn stark

Svaghet

- » Matchningen med tillverkningsindustrin lite komplex och mer oklart behov än tex vården
- » Många instanser som ska vara delaktiga – Arbetsförmedlingarna, skolor, bostadsbranschen, kommunen
- » Låg kännedom om Hedemora i Norra Botkyrka just nu
- » Ännu otydligt vilka branscher som är öppna för nya entreprenörer

Möjligheter

- » Ett ökande behov av inflyttning till Hedemora
- » Botkyrka kommun kan positionera sig som engagerade i att bidra till hela Sveriges utveckling
- » De som söker arbete i Botkyrka kan med information intressera sig för Hedemora
- » Stort nätverk av kunskapsbärande personer som kan engageras

Hot

- » Främlingsfientliga grupper i Hedemora
- » Mycket mer homogen befolkning i Hedemora än i Norra Botkyrka
- » Lågt intresse ifrån Norra B-utflyttarna, även vid informationstillskott
- » Att man inte lyckas matcha personerna med jobben
- » Att Hedemora kommun inte når fram med info till invånarna i Norra Botkyrka

FÖRDELAR MED ATT LOCKA ARBETS- KRAFT FRÅN NORRA BOTKYRKA

Som ett tillägg till analysen av själva matchningen listar vi här tre fördelar vi ser att ett fokus på Norra Botkyrkas utflyttare ger Hedemora.

1. Norra Botkyrka rymmer mycket människor och många utflyttare på en koncentrerad social och geografisk yta. De tre kommundelarna som bildar Norra Botkyrka är sammanflätade kulturellt vilket gör att information flödar i princip utan hinder mellan dem. Det underlättar skapandet av trender och likartade beteenden och attityder. Som en bonus är även områdena Vårby och Skärholmen (med ytterligare nästan 40 000 invånare) del av samma geografiska kluster av miljonprogram i södra Stockholms län.

2. En satsning mot Norra Botkyrka skulle kunna ge en ström av barn till invandrade svenskar. Den stora andelen invånare som i statistiken kategoriseras som personer ”med utländsk bakgrund” är till största delen barn till invandrade invånare. Det är en grupp som inte har språk eller kulturella barriärer som ett problem i sitt liv, utan framförallt det omgivande samhällets fördomar och attityder mot dem. Detta kan leda till diskriminering som håller dem utanför arbetsmarknaden eller på en nivå karriärmässigt som inte motsvarar deras kompetens. Kan man erbjuda en rättvis behandling och bedömning av deras kompetens i Hedemora kan lojala band att skapas mellan kommunen och invånarna. Den interkulturella kompetens som barn till invandrade invånare bär med sig, framförallt de som växt upp och lever i ett miljonprogram är också värdefull. De kan med största sannolikhet bli en brygga som underlättar också en ökad inflyttning direkt från utlandet om Hedemora skulle satsa på det i framtiden.

3. Är man i Hedemora intresserad just av personer med rötter i andra länder så är dessa enkla att nå i Norra Botkyrka eftersom så många finns samlade på en liten geografisk yta. De flesta myndigheter, och företag för den delen, försöker ofta på olika sätt nå ut till folk med just invandrad bakgrund, vilket ofta leder till att man går via etniska föreningar och liknande och snävar av den potentiella

träffytan. Går man istället efter invånare i en särskild kommun eller särskilda kommundelar så är det enkelt att via t.ex. Arbetsförmedlingen hitta precis den kompetens man behöver.

FÖRSLAG SOM SKULLE FÅ FLER FRÅN NORRA BOTKYRKA ATT VÄLJA HEDEMORA SOM HEMKOMMUN

Positionen som "landsbygdskommunen som lockar" är ledig. Det finns ingen annan kommun som i nuläget marknadsför sig i just Norra Botkyrka, som den första att göra det skulle Hedemora få mycket uppmärksamhet för investerade marknadsföringskronor.

Att Hedemora har ett koncept som kan uppfylla många av utflyttarnas önskemål gör det nästan till öppet mål. Idag känner helt enkelt för få till orten och vad den kan erbjuda.

Etablera en kontakt med Arbetsförmedlingarna och områdesutvecklarna i Botkyrkas norra kommundelar och tydliggöra arbetsmöjligheterna som finns i Hedemora. Eventuellt rekrytera genom direktkontakt med registrerade sökande inom de olika yrkeskategorierna.

Hitta nyckelpersoner i områdena, de som folk ter sig till för att be om råd om livet i stort. Det kan vara lärare på skolor, folk inom vården, spärrvakten... Ge dessa en bild av Hedemora, eventuellt bjuda över en grupp till kommunen och informera om önskan att få dit Botkyrkabor.

Se till att förankra integrationspolicyn och gör den valid i hela kommunen och dess arbete. Detta kan stärka Hedemora som en kommun som aktivt tar ställning för de demokratiska värdena. Det kan bli en motvikt till de främlingsfientliga strömmarna som finns i orten och det faktum att det i fokusgrupperna som gjordes i arbetet med Cash, kollo och kompisar (2009) fanns uppfattningar om att det finns mer fördomar på landsbygden mot invandrade svenskar. Kanske passa på att utnyttja den stora kompetens som Botkyrka har både genom sitt eget nätverk och genom att kommunen är en aktiv medlem i europeiska nätverken Intercultural Cities (Europarådet) och European Coalition of Cities against racism (fristående). I den sistnämnda skulle Hedemora säkert välkomnas som den första landsbygdskommunen att aktivt ta ställning och kompetensutveckla i det prestigefyllda nätverket.

Hedemora kommun skulle också enkelt kunna använda flera av de metoder som föreslås i MIKLOs tidigare rapport "Cash, kollo eller kompisar", till exempel att börja det långsiktiga jobbet genom att erbjuda tonåringar från Norra Botkyrka sommarjobb i Hedemora. Rapporten inklusive förslag finns på Jordbruksverkets hemsida.

Hedemora och Botkyrka kommun skulle kunna etablera ett officiellt samarbete som genomsyrar arbetet i den kommunala verksamheten. Botkyrka kommun utvecklar löpande strategier för hur de ska förhålla sig som kommun i Stockholm-mälardalsregionen, Sverige och i världen och som "startkommun" för många svenskar.

YTTERLIGARE DJUPDYKNINGAR SOM SKULLE BEHÖVA GÖRAS I ETT FORTSATT ARBETE

Vi har tagit upp fler än två saker som vi under arbetet med rapporten har sett som relevanta för Hedemora kommun att undersöka vid ett fortsatt arbete är:

Hur ser profilen ut för de arbetssökande som flyttar ut från Norra Botkyrka och Stockholms län och hur många är de?

De 11 procent som idag flyttar ut från Norra Botkyrka till kommuner utanför Stockholms län, har de något särskiljande i sin profil/karaktäristik jämfört med dem som väljer att flytta inom länet?

Vårdpersonalen är framförallt kvinnor. Är det svårare för kvinnor att styra vart familjen etablerar sig vid ett jobberbjudande som innebär en länsöverskridande flytt?

Hur ser Botkyrka på ett samarbete och på vilken kompetens som efterfrågas i Hedemora?

Mer information behöver tankas över från Ragundaprojektet och andra liknande satsningar. Då slipper man uppfinna hjulet två gånger.

AVSLUTANDE ORD FRÅN MIKLO

Det känns som att det egentligen är ganska enkelt. Eller hur?

MIKLO är ett initiativ för att utveckla ett näringsliv som fungerar i det Sverige som växer fram på 2000-talet. MIKLO grundades 2008 av Zanyar Adami och Carlos Rojas. Det här uppdraget är utfört av Carlos Rojas och Darja Samad för Jordbruksverket 2001.